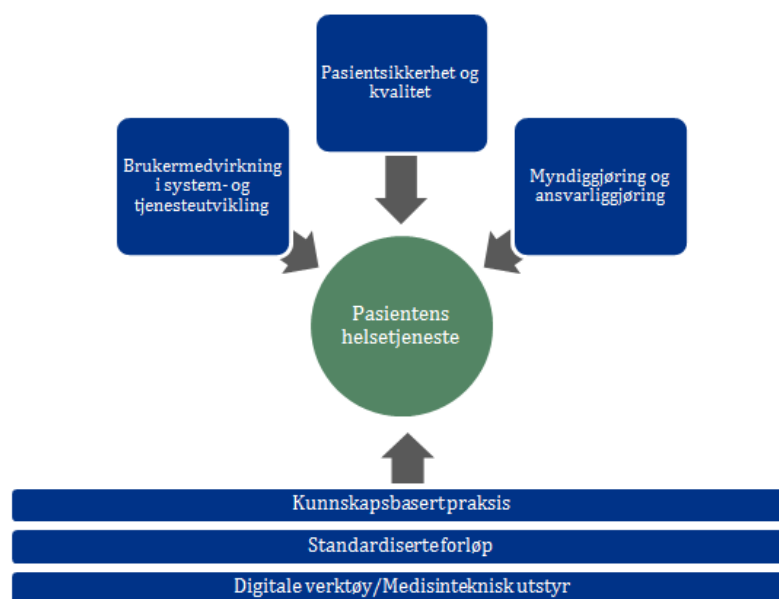

Årsrapport brukerutvalget Helse Sør-Øst RHF for året 2020 Med brukerutvalgets uttalelse til Helse Sør-Øst RHF's årlige melding

Brukerutvalgets årsrapport 2020

1.0 Oppnevning og mandat

Nåværende [brukerutvalg](#) ble oppnevnt av styret 21. november 2019 med funksjonstid fra 1. januar 2020 til 31. desember 2021. Det 12 medlemmer i brukerutvalget fra Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO), Samarbeidsforum av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO), Pensjonistforbundet, Kreftforeningen og RIO - en landsdekkende brukerorganisasjon på rusfeltet. Styrets kriterier for sammensetning er oppfylt.

- Nina Roland, leder i brukerutvalget, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Lilli-Ann Stensdal, nestleder i brukerutvalget, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner
- Sebastian Blancaflor, medlem arbeidsutvalget, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Øystein Kydland, medlem arbeidsutvalget, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Aina N. Rugelsjøen, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Astri Myhrvang, Pensjonistforbundet
- Egil Rye-Hytten, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Eva Pay, RIO - en landsdekkende brukerorganisasjon på rusfeltet
- Faridah Shakoor Nabaggala, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Heidi Skaara Brorson, Kreftforeningen
- Kjartan Thøring Stensvold, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Odvar Jacobsen, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Rammen for brukerutvalgets arbeid er [felles retningslinjer](#) for brukermedvirkning, samt lover og øvrige rammebetingelser som gjelder for Helse Sør-Øst RHF.

2.0 Brukerutvalgets arbeid

2.1 Møtene

Brukerutvalget har hatt ti møter i 2020. Administrerende direktør, fagdirektør eller stedfortreder, samt direktør samhandling og brukermedvirkning deltar som hovedregel på brukerutvalgets møter. Helse Sør-Øst RHF stiller sekretariat til rådighet for brukerutvalget. Sekretariatet deltar både i brukerutvalgets og arbeidsutvalgets møter.

Grunnet pandemisituasjonen er seks av brukerutvalgsmøtene blitt gjennomført digitalt og fire av møtene er gjennomført fysisk ved hovedkontoret til Helse Sør-Øst RHF. Gjennomføring av digitale møter har vært en læringsituasjon, men brukerutvalget opplever at møtene har vært gode. Det har vært god deltakelse i møtene fra både brukerutvalgets medlemmer, administrasjonen og andre innledere.

Brukerutvalget arbeider etter en rullert årsplan hvor hovedprosesser (økonomisk langtidsplan, årsbudsjett, årlig melding m.v.) og styresaker i Helse Sør-Øst RHF er innarbeidet. Arbeidet med hovedprosesser er delegert arbeidsutvalget som består av leder, nestleder samt to øvrige valgte medlemmer.

Sakslisten til brukerutvalgsmøtene forberedes og settes av arbeidsutvalget i samarbeid med sekretariatet på grunnlag av rullert plan for styresaker, samt innkommet post, innmeldte saker fra brukerutvalgets medlemmer og fra Helse Sør-Øst RHF. Protokoll publiseres på

sorost.no/brukermedvirkning. Brukerutvalget blir jevnlig orientert om status i Helse Sør-Øst RHF og gir synspunkter på utviklingen. Det søkes i hvert møte å sette av tid til erfaringsutveksling mellom utvalgets medlemmer fra deltakelse i råd- og utvalgsmøter.

Det har også i 2020 blitt lagt vekt på å sikre at brukerutvalget, gjennom uttalelser og innspill i møter, får påvirke og medvirke med innspill til planer og styresaker på tidligst mulig tidspunkt.

2.2 Noen av de viktigste sakene

Brukerutvalget har i 2020 behandlet 131 saker, inkludert referatsaker, orienteringssaker, erfaringsutveksling, egenevaluering og egne mål, m.m. Av disse gjaldt ca. 45 saker tilbudet til pasienter og pårørende, både av kortsiktig og strategisk karakter. Protokoll fra brukerutvalgets møter forelegges ledergruppen og styret for Helse Sør-Øst RHF.

Brukerutvalget har hele tiden vært godt informert via brukerutvalgsmøter og leder av brukerutvalget har deltatt i beredskapsmøter. Brukerutvalgets medlemmer har som tidligere deltatt i møter i prosjekt, råd og utvalg, men for 2020 har møtene vært gjennomført digitalt.

Brukerutvalget har via brukerutvalgsmedlem deltatt i arbeidet med Pasientforløp for rehabilitering av pasienter innlagt med COVID-19 sykdom i spesialisthelsetjenesten. Brukerutvalget fremmet også forslag om at pasientforløpet også bør tas i bruk for akuttpasienter generelt og øvrige intensivpasienter spesielt.

Brukerutvalget har også deltatt i arbeidet med det toårige regionale utviklingsprosjektet innen psykisk helsevern for barn og unge (BUP-prosjektet). Brukerutvalget er positive til deltakelsen og mener at prosjektet bidrar til et løft for barne- og ungdomspsykiatrien, økt interesse for og rekruttering til fagfeltet.

Brukerutvalget har over tid ønsket å ha fokus på habilitering, ikke minst for barn og unge. Brukerutvalget er positive til det som oppleves som økt oppmerksomhet på dette feltet i 2020, blant i annet i form av øremerket bevilgning til habiliteringsforskning.

Brukerutvalget har i 2020 gitt egne uttalelser og/eller innspill til Helse Sør-Øst RHF sine høringsuttalelser:

- Kjønnssinkongruens - Nasjonal faglig retningslinje.
- Prioritering av helsehjelp i Norge under Covid-19 epidemien.
- Forslag til alternativ regulering av pasientforløp i spesialisthelsetjenesten.
- Autisme og Tourettesutvalgets innstilling NOU 2020.
- Vurdering av basestrukturen for luftambulansetjenesten.
- Organdonasjon med bruk av normoterm regional perfusjon hos pasienter som dør av hjerte- og åndedrettsstans når livsforlengende behandling avsluttes.
- Forslag til endringer i apotekloven § 6-6.
- Nasjonal faglig retningslinje for kvalitet og kompetanse i overgrepsmottak.
- endringer i helse- og omsorgstjenesteloven – innføring av krav om at kommuner og helseforetak skal avtale hvordan de sammen skal planlegg og utvikle tjenester.
- Oppfølging etter rusmiddeloverdose.
- Bruk av helseopplysninger for å lette samarbeid, læring og bruk av kunstig intelligens i helse- og omsorgstjenesten. Etablering av behandlingsrettet helseregister med tolkede genetiske varianter.

Eksempler på øvrige saker/fagområder er:

- Regionalt innsatsteam for kvalitetforbedring og pasientsikkerhet.
- Samvalg.
- Smittevern.
- Rettigheter til pasienter i pasient- og brukerrettighetsloven og andre rettigheter for pasienter ved sykehus.
- Regional utviklingsplan; samarbeid om de som trenger det mest og nye arbeidsformer (hjemmesykehus)
- Psykisk helsevern.
- Rehabilitering.
- Rehabilitering.
- Videreutvikling av Sykehuset Innlandet HF
- Pasientreiser.
- Kvalitetssikring av nye sykehus.
- Digitale innbyggertjenester.
- Videreutvikling av Oslo universitetssykehus HF.
- Covid-19 vaksiner.
- Informasjonssikkerhet og personvern.
- Gjennomgang av IKT området.
- Klart språk.

Konsernrevisjonen møtte brukerutvalget en gang i løpet av 2020. I dette møtet fikk brukerutvalget komme med innspill til Revisjonsplan 2021.

Medlemmer har i 2020 også holdt innlegg ved ulike digitale konferanser.

Iht. årsplan gir brukerutvalget, ved arbeidsutvalget, innspill til Helse Sør-Øst RHF sitt oppdrag- og bestillerdokumentet til helseforetakene, økonomisk langtidsplan, årsbudsjett og årlig melding til Helse- og omsorgsdepartementet, bl.a. ved at det skrives en selvstendig uttalelse til det regionale helseforetakets årlige melding.

3.0 Deltagelser og samarbeid

3.1 Samarbeid med styret

Brukerutvalgets leder og nestleder deltar som observatører med talerett i styremøtene og styreseminarene i Helse Sør-Øst RHF.

Brukerutvalgets leder og nestleder inviteres til å delta på foretaksmøter med Helse- og omsorgsdepartementet og Helse Sør-Øst RHF.

3.2 Samarbeid med brukerutvalg

God dialog mellom brukerutvalget på regionnivå og i helseforetakene er viktig for å bidra til nettverksbygging og realisering av mål og vedtak. Det har i 2020 vært kontakt med brukerutvalg i helseforetakene, bl.a. gjennom kontaktpersonordningen som nå i hovedsak fungerer etter intensjonen.

I det avholdt ett møte med ledere og nestledere i helseforetakenenes brukerutvalg. Brukerutvalget ser at dette er en viktig arena for å bidra til at den samlede brukerkompetansen og brukerengasjementet kanaliseres i samme retning.

Sistnevnte møte ble avholdt Skype. Tema for møtene for ledere og nestledere settes etter innspill fra brukerutvalgene. Tema i 2020 har bl. a. vært:

- Erfaringsutveksling – involvering fra brukerutvalgene i forbindelse med Covid-19 pandemien.
- Helsefellesskap og samhandling.
- Kapasitetsutfordringer, psykisk helsevern barn og unge.

3.3 Samarbeid med brukerutvalg i øvrige regionale helseforetak

Det har vært avholdt fellesmøter med ledere og nestledere i alle regionale brukerutvalg for erfaringsutveksling og drøfting/innspill til saker av felles interesse. Tema i 2020 har bl. a. vært:

- Innspill oppdragsdokument 2021
- Erfaringsutveksling – involvering fra brukerutvalgene i forbindelse med Covid-19 pandemien.
- Felles retningslinje for brukermedvirkning på systemnivå
- Rehabilitering av Covid-19 pasienter
- Forskning på brukermedvirkning

Brukermedvirkning i interregionale oppnevninger, deltakelse Helse Sør-Øst

De interregionale brukerutvalgene deltar som representanter i diverse interregionale prosjekt, råd og utvalg. Brukerutvalget i Helse Sør-Øst RHF har brukerrepresentanter i blant annet:

- Bestillerforum
- Nasjonal koordinering av samvalg
- eMestring
- Observatør i styret i Pasientreiser HF
- Tarmkreftscreening

3.4 Pasient- og brukerombud

Hovedtrekkene fra Pasient- og brukerombudenes årsrapporter ble presentert for brukerutvalget i mars-møtet. Rapportene for ombudene i de ulike fylkene ble delt ut til kontaktpersoner for de ulike helseforetakene/sykehusene. Det ble også dialog rundt:

- Korona situasjonen
- Årsak til henvendelser – rehabilitering og habilitering burde deles
- Etikk og studenters deltakelse i pasientbehandling

3.5 Prosjekt, råd og utvalg - deltagelser

Medvirkning i prosjekt, råd og utvalg er høyt prioritert og en viktig del av arbeidet i brukerutvalget. Brukerrepresentantene har på vegne av brukerutvalget mulighet for, i tidlig fase, å påvirke saker av stor betydning for tjenestetilbudet. Det har vært høy aktivitet og brukerrepresentantene melder tilbake om positive erfaringer fra deltagelse.

BRUKERUTVALGETS UTTALELSE TIL ÅRLIG MELDING 2020

Brukerutvalget ved arbeidsutvalget deltar i Helse Sør-Øst RHF's arbeid med hovedprosesser. Dette skjer i regelmessige samarbeids- og innspillmøter med Helse Sør-Øst RHF. Arbeidsutvalget er også gitt fullmakt til å utforme brukerutvalgets uttalelse til årlig melding for 2020. Samlet brukerutvalg er forelagt årlig melding i møte 9. og 10. mars 2021.

Pandemisituasjonen

Brukerutvalget ser at det har vært et meget krevende år for pasienter og for sykehusene, og ønsker å berømme alle i helsetjenesten for innsatsen. Brukerutvalget har hele tiden vært godt informert via brukerutvalgsmøter, leder av brukerutvalget har deltatt i beredskapsmøter og brukerutvalget opplever at Helse Sør-Øst RHF har vist god krisehåndtering og tydelig ledelse.

Arbeidet med anskaffelse av smittevernutstyr ble startet tidlig i 2020 og har vært et viktig arbeid. Pandemien har gitt oss en påminnelse om hvor sårbare vi er og hvor viktig helsetjenesten er for å håndtere dette.

Rehabilitering

Brukerutvalget er meget positive til arbeidet som er gjort for Pasientforløp for rehabilitering av pasienter innlagt med COVID-19 sykdom i spesialisthelsetjenesten. Brukerutvalget mener at pasientforløpet bør implementeres og tas i bruk ved alle sykehus med intensivavdeling i helseregionen. Pasientforløpet som er utviklet for rehabilitering av Covid-19 pasienter bør også tas i bruk for akutt pasienter generelt og øvrige intensivpasienter spesielt.

Flere rehabiliteringsinstitusjoner ble som følge av pandemien nedstengt eller fikk redusert kapasitet, og brukerutvalget mener det må legges til rette for å øke kapasiteten innen rehabilitering der det er mulig, slik at pasienter kan få tilbud om rehabilitering så snart dette er mulig.

En styrket pasientrolle

Brukerutvalget er positive til at samvalg er blitt et prioritert satsingsområdet i Helse Sør-Øst. Det er positivt at rammeverk for kompetanseheving innen samvalg er utviklet og tatt i bruk, slik at målet om bedre kvalitet på samvalgssamtaler kan oppnås. Brukerutvalget er opptatt av at helsepersonell ved helseforetak/sykehus i regionen får kunnskap om og mulighet til å delta på «Klar for Samvalg». Brukerutvalget er positive til at Helse Sør-Øst RHF nå utvikler kvalitetsindikatorer for å måle samvalg og mener dette vil styrke pasientrollen.

Lærings- og mestringstjenester er en viktig faktor for å lykkes med satsningen om en styrket pasientrolle. Brukerutvalget mener at lærings- og mestringstjenester i regionen må styrkes for at pasientene skal kunne delta i valg som omhandler egen behandling og ta mer ansvar for egen helse.

Ventetid og aktivitet

Brukerutvalget er opptatt av at pasienter ikke skal oppleve venting som ikke er faglig begrunnet. Brukerutvalget registrerer at det er noe økt ventetid på behandling innen somatikk, som kan forklares med håndtering av pandemien. Likevel ser brukerutvalget at det er store forskjeller i ventetider blant helseforetakene i regionen, noe som medfører uønsket variasjon.

Pakkeforløp kreft

Brukerutvalget er positive til at Helse Sør-Øst RHF har hatt fokus på pakkeforløpene i 2020, til tross for pandemien. Det er gjennomført mye godt arbeid i innsatsteamet og ressursgruppen for å følge opp dette. Brukerutvalget vil fortsatt følge med på de pakkeforløpene som ikke har god nok måloppnåelse. Brukerutvalget er bekymret for at det fortsatt er store vansker med å få gitt et tilstrekkelig antall pasienter strålebehandling innen standard forløpstid. Brukerutvalget vil også be Helse Sør-Øst RHF om å ha et spesielt fokus på de ulike overgangene mellom helseforetakene, da det ofte svikter.

Krefregisteret viser en nedgang av diagnostiserte krefttilfeller i 2020. Brukerutvalget er bekymret for hvilke konsekvenser det vil medføre over tid at mammografiscreeningen og livmorchalsprogrammet ble midlertidig stoppet. Brukerutvalget er bekymret for hva denne nedgangen representerer for liv og helse og for konsekvenser i forhold til behandlingsskapasitet. Som følge av dette mener brukerutvalget at Helse Sør-Øst RHF må forberede seg for et stort antall kreftpasienter i tiden som kommer som følge av dette.

Prioritering av psykisk helsevern (PHV) og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB)

Brukerutvalget er bekymret for at prioriteringsregelen ikke oppfylles, til tross for tett oppfølging fra det regionale helseforetaket. Det er viktig at Helse Sør-Øst RHF fortsetter å gi dette arbeidet høyeste prioritet, med en enda tettere oppfølging ovenfor helseforetak og sykehus.

Full oppnåelse av prioriteringsregelen, er etter brukerutvalgets oppfatning helt avgjørende for å sikre gode og likeverdige helsetjenester. Det er oppløftende at man nå ser en positiv utvikling på flere områder, med større opprettholdelse under pandemien av poliklinisk aktivitet innen PHV og TSB enn innen somatikk, og en betydelig økning i aktivitet innen PHV for barn og unge i 2020 sammenlignet med 2019.

Brukerutvalget har forståelse for at det har vært et uvanlig og krevende år hvor strenge prioriteringer som følge av pandemien har vært påkrevd, og at utviklingen i kostnads- og aktivitetsnivåer i denne perioden kan ha sammenheng med dette. Brukerutvalget ser likevel med bekymring på at Helse Sør-Øst RHF melder om en nedgang i aktivitet totalt sett innen både PHV for voksne og TSB og er bekymret for denne nedgangen. I et år, hvor et økt behov for disse tjenester har vært en bekymring, kan en nedgang i aktivitet oppfattes som urovekkende.

Brukerutvalget ønsker å berømme Helse Sør-Øst RHF for dets gjennomføring og fullføring av det toårige regionale utviklingsprosjektet innen psykisk helsevern for barn og unge (BUP-prosjektet). Brukerutvalget mener at prosjektet har bidratt til et løft for barne- og ungdomspsykiatrien, økt interesse for og rekruttering til fagfeltet.

Målsetningen om reduksjon i bruk av tvang ble ikke oppnådd for Helse Sør-Øst i 2020 og brukerutvalget er bekymret over en registrert svak økning fra foregående år. Det har de senere årene vært rapportert om en svak økning i bruk av tvang sammenhengende, til tross for en uttalt målsetning om reduksjon. Brukerutvalget ønsker å framheve at det er behovet til pasientene som må være førende og at dette vil kunne bety en økning av ressurser til fagområdet PHV. Brukerutvalget mener at økt innsats for å oppnå en reduksjon er helt nødvendig, og bruk av tvangsmidler bør i større grad synliggjøres og inngå i ledelsesoppfølgingen igjennom hele styringslinjen.

Den relativt store økningen i andel fristbrudd i 2020 sammenlignet med foregående år, er også noe som opptar brukerutvalget. At dette kan henge sammen med pandemien er imidlertid forståelig og brukerutvalget ber Helse Sør-Øst RHF arbeide aktivt for å snu denne utviklingen snarlig.

Pasientsikkerhet

Brukerutvalget har merket seg at det er en økning i antall pasientopphold med skade fra 2018 til 2019. Brukerutvalget mener at arbeidet som nå utføres, for å gjøre Global Trigger Tool (GTT) til et mer nøyaktig verktøy for å avdekke pasientskader, er svært viktig. Pasienter og pårørende må kunne ha tillit til at alle uønskede hendelser blir rapportert. På den måten kan avvikene bidra til læring og forbedring av pasientsikkerheten og kvaliteten på behandlingen.

Regionalt innsatsteam for kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet har gjort et godt arbeid med å få fremmet læring mellom helseforetakene/sykehusene og ved å fremstille en delstrategi på dette

fagområdet. Brukerutvalget mener at det er viktig at delstrategien tas i bruk på alle nivå i sykehusene.

Bruk av bredspektret antibiotika

Brukerutvalget er positive til at arbeidet med reduksjon i bruk av bredspektret antibiotika har en positiv utvikling. Brukerutvalget registrerer at Helse Sør-Øst fortsatt dessverre er langt unna målet om 30 % reduksjon innen utgangen av 2021. Brukerutvalget forventer at arbeidet i læringsnettverket for reduksjon av all antibiotika gir gode resultater. Brukerutvalget vil følge nøye med på hvordan det arbeides med dette fremover, og forventer en større innsats for å redusere bruken av bredspektret antibiotika i henhold til måltall i nasjonal handlingsplan.

Kapasitetsvurderinger

Brukerutvalget er positive til den store økningen av videokonsultasjoner. Pandemien medførte en stor nedgang i aktivitet og det kan være vanskelig å si noe om kapasitetsutnyttelse i et slik annerledes år. Brukerutvalget forventer at målet til Helse Sør-Øst RHF er å gjenoppta normal aktivitet så snart dette er mulig.

Digitalisering og IKT

Brukerutvalget er meget positive til at regional kurve- og medikasjonsløsning er tatt i bruk ved alle helseforetak i regionen. Brukerutvalget har vært opptatt av innføring av løsningen og har fulgt saken lenge. Brukerutvalget mener løsningen vil redusere risikoen for feil i legemiddelhåndtering.

Økt bruk av skjermtolkning

Brukerutvalget er positive til økt bruk av tolk i helsetjenesten, men det er en bekymring for at skjermtolkning ikke er optimalt for alle pasientgrupper, og det er viktig at det gjøres en individuell vurdering.

Behandling av eldre/geriatri

Brukerutvalget er positive til arbeidet som er gjort og gjøres med å styrke breddekompetansen innenfor behandling av eldre. Vi vil følge utviklingen med utdanningen av egne spesialister, da behovet for geratrisk kompetanse er viktig i vurdering av riktig behandling og medisinerings av eldre med alvorlige og sammensatte diagnoser.

Brukerutvalget ser at det er en positiv utvikling i arbeidet med å sørge for at eldre pasienter og pasienter med hjelpebehov sikres ambulansetjeneste/pasienttransport på dag- og ettermiddagstid slik at de ikke sendes hjem om natten. Vi ser fram til at målet om at pasienttransporten skal skje på dag- og ettermiddagstid følges opp videre, og forventer at transport senest må skje før kl 22.00. Unntak kan gjøres hvis pasienten selv ønsker å reise hjem, men et slikt ønske skal dokumenteres.